

Ilse Koch erénye*

Az Előretolt Helyőrség Íróakadémia az MTI-n keresztül üzent a magyar irodalmi belterjességnek. Belterjességen azt érti, idézem, hogy „az írók már nem a közönségnek kívántak megfelelni, hanem inkább a szakmának. Az olvasó pedig nem fog megvásárolni valamit, amit nem ért meg, amit nem neki írtak.” Nem is tudom, mivel kezdjem.

Megfelelni? Ez volna az elsődleges írói vágy és feladat: megfelelni? A második vágy meg az, hogy sikerüljön eltalálni, hogy minek is akarjon megfelelni, kinek a kedvét is keresse, kit is szolgáljon ezen a szép kerek világon, ahol a megfelelési kényszer miatt tizenévesek ezreinek megy el a kedve az élettől, de leginkább attól, hogy megpróbáljanak önmaguk lenni? Ezen a szép kerek világon, amely most éppen úgy működik, hogy a leggazdagabb 1% kezében van az összes többi ember tulajdonának a fele? Ezen a szép kerek világon, ahol ha nem változtatunk fogyasztói szokásainkon, és itt a „mi” az emberiség 100%-át jelenti, pár évtized, és másik szép kerek világot kereshetünk?

Mi köze ennek a mi, kicsi, magyar, irodalmi demonstrációkhoz? Először is az, hogy a kormány egy olyan új Akadémiát finanszíroz az összes eddigi tehetséggondozással foglalkozó szervezet, folyóirat, egyetemi műhely kizárásával, amely a *mi*-t, ezt a közös személyes névmásunkat nemcsak nemzetiségi alapon szűkíti le, ellenséget vizionálva minden menekültben, és mindazokban, akik ez ellen az embertelen stigmatizáció ellen tesznek valamit, hanem a magyar állampolgárok nagyrészét is kirekeszti. E lángoktól ölelt kis hazában persze mindig nehéz sorsa volt névmásunknak, különféle hatalmak mondták meg, hogy ki tartozik hozzánk, és ki nem, aztán mikor bukott a hatalom, nem maradt utána más nekünk, mint a szégyen, hogy hagytuk, hogy a *mi*-t kisajátítsák, elloptak minket tőlünk, rávettek arra, hogy féljünk, gyávaságunk és szervilizmusunk miatt meg ártatlan emberek veszítették életüket.

Kicsiny demonstrációnk oka, hogy egy olyan kormány kegyeltje ez az új Íróakadémia, amely a történelmi emlékezetet „A német megszállás áldozatainak emlékművének” Szabadság téri felállításával kívánja reprezentálni, mely szoborcsoport (az esztétikai horroron kívül) azt sugalmazza, hogy mi, magyarok, valahogy vérségi alapon ártatlanok vagyunk, a németek viszont eleve náci sasként jöttek erre a szép kerek világra. Egy olyan kormány kegyeltje, amely a holokauszt áldozatainak szánt múzeumot *Sorsok házának* nevezi el, és igazgatója szemrebbenés nélkül azt bírja nyilatkozni, hogy a múzeum neve azt fejezi ki, hogy ártatlan embertársainknak, gyerekeknek a „sorsa” volt az, hogy halálra dolgoztassák, éheztesék, gázkamrákba égessék el.

Kertész Imre páratlan életműve abból a katartikus és szentimentalizmusmentes felismeréséből indul ki, hogy nem sors van, hanem felelősség, s még az áldozat-lét is kollaboráció lehet a pusztító hatalommal. Köves, amikor hazatér Auschwitzból, nem azt mondja, hogy íme egy emberi sors, sajnáljatok, hanem azt,

* Elhangzott 2017. január 22-én, a Magyar Kultúra Napján a Kárpát Medencei Tehetséggondozó Kft székháza előtti *Kezdjük el kicsiben* demonstráción, megjelent az *Élet és Irodalom* 2017. január 27.-i számában.

hogy „én is léptem”. Ezt a mondatot sehogyan másképpen nem lehet ragozni: a felelősségvállalás nem megy rámutatással. Az irodalom erről is szól. Nem azt mondja, hogy a másik a hibás, és mi jók vagyunk, pedig ezzel milyen jól megfelelhetne az úgynevezett közönségnek. Az irodalom nem közönséget lát, hanem megszólít, személyesen. Néha kellemetlen dolgokat mond, mégis boldogabb leszek tőle.

Demonstrációkkal tiltakozunk azzal szemben is, hogy a kormány az irodalmi nyilvánosság elől eltitkolva hirtelen létrehoz egy *Kertész Imre Intézetet*, amelyről azt ugyan lényegesnek tartotta közölni, hogy 1 milliárd forint támogatást ad rá, de azt titkolja, hogy miért bízta egy író hagyatékát irodalmi intézményeink helyett a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítványra (főigazgató: Schmidt Sorsokháza Mária).

Az új Íróakadémia egy olyan kormány kegyeltje, amely úgy tűnik, fél az információktól. Egyik napról a másikra bezárja a legolvasottabb napilapot, ugyanarra hivatkozva, mint az íróakadémia vezetője, hogy nem tudtak eléggé megfelelni a közönségnek. Viszont lett egy másik napilap, amely véletlenül se beszél arról, hogy amikor több mint három és fél millió magyar állampolgár él mélyszegénységben, a miniszterelnök kabinetfőnöke helikopterrel utazik celebesküvőre.

„Budapest újabban, hitetlen, kapzsi fiatal politikusok keze alatt, erkölcsös város lett; ebben a városban, ahol hajléktalanok fagynak meg, és a korrupció úrgazdagok házait emeli a tiltott természeti övezetekben, úgyhogy az emberek fuldokolnak a mérgezett, gonosz levegőben, nos, Budapesten keresztyén szellem uralkodik [...]” írta Kertész Imre 2002. február 20-án.

Az új napilap, a *Magyar Idők*, rövidítve: *MI*, nem firtatja, hogy a kormány tagjai festményekre, lakosztályokra, stadionokra mennyit pazarolnak. Ha mégis úgy éreznék a magyar választópolgárok, miután kifosztották őket, hogy kifosztották őket, akkor újra elő kell venni a régi dalt, hogy NEM MI VOLTUNK. Hanem az idegenek. A németek, a kommunisták, a civilek. Erről énekel az a lap, amelynek szerkesztőiből lettek a kegyelt íróakadémia vezetői.

A Tehetséggondozóban persze nem kell fölesküdni semmire, így a *Magyar Időkre* sem, a hatalom ma már nem azt kéri, hogy politizáld át az esztétikát vagy esztétizáld át a politikát, mit is kezdene ezzel a nanohírnév korában, amikor átlagosan 30 másodperce van egy képnek hatni. Pont elég neki annyi, hogy nevedet és arcodat használja. Van közös fotótok, ahol egymásra néztek, és mosolyogtok. Ettől fogva ugyan azt csinálsz amit akarsz, de az övé vagy.

Kertész Imre két diktatúrában találta meg a szabadulás technikáját, aztán élete végefelén, igen ravaszul, mindent gátlástalanul felhasználva, felajánljották neki azt az állami kitüntetést, amelynek történetéhez hozzátartozik, hogy 1941-ben Hermann Göringnek adományozta Horthy kormányzó. És Kertész Imre elfogadta a Magyar Szent István-rendet. Nem kellett mást írnia, reszkető kezével, ágyhoz és egészségügyi apparátusokhoz kötve, inszomniával és magánnyal küzdve (jó esetben mindannyiunkra ilyesmi vár) már úgyis képtelenség volt írni, ettől meg még jobban kívánta a halált, de kíméletlenül kirángatták néhány közös fotóra a miniszterelnökkel, Balog miniszter úrral, és neki már nem volt honnan erőt meríteni, hogy legalább ne mosolyogjon.

Nála élesebben senki nem fogalmazta meg a „megfelelés” etikáját: „Civilként Ilse Koch azt tanulta, hogy nem szabad ölni. Aztán amint Buchenwaldba került, megtanították neki, hogy ölni erény.”

Azon a fotón pedig nem az író mosolyog, Kertész egyébként is röhögni szokott, nem bárgyún mosolyogni.

Vettük a kormány üzenetét, hogy „aki fizet, az muzsikáltat” (Németh Szilárd, a kormány rezsicsökkentésért felelős képviselője), és mivel egyelőre ők döntenek az adófizetők pénzéről, ők akarnak új magyar irodalmi kánont létrehozni. Ehhez pedig a valóságosnál messzebbről jött embereket szerződtetnek, akik azt mondanak saját teljesítményükről, amit akarnak. Akkor ugyan melléfognak, amikor a teljes kortárs magyar irodalmat szolgálalkúen becsmérlik, de buzgalmuk érthető, hiszen lehetetlen feladatot kaptak a megbízóiktól, az egyetemes irodalom magyar műveit kéne kisöpörni, a túlhatalmak olyan leleplezőit, mint Bodor Ádám, Esterházy Péter, Krasznahorkai László vagy Nádás Péter.

Annakidején szegény Thomas Mannak is hogy elégették a könyveit.

Ezt a meccset is elvesztették. Az meg már a mi felelősségünk, hogy ebben a harminc másodpercnyi ellenszélben ne engedjük, hogy a hatalom a jövő egyetemes irodalmának magyar műveit felzabálja. Ami nem akkor kezdődik, amikor befogott orral megírod az első, megrendelésre gyártott szöveget, hanem amikor elfogadod a neked felajánlott szerepet, és óhatatlanul beállsz a neked kijelölt helyre a csoportképen.

Egy író nem csak a szabadidejében szabad.